Från lagstiftningsarbetet

Lagstiftning i riksdagen våren 2025

I denna översikt lämnas en redogörelse för lagstiftning som antogs av riksdagen under våren 2025. Redogörelsen gör inte anspråk på att vara fullständig; bl.a. tas lagstiftning om skatt och tull inte upp. Om inget annat anges trädde lagen eller lagändringen i kraft senast den 1 juli 2025.

Yttrandefrihet och informationsfrihet m.m.

Riksdagen har beslutat om en ändring i *offentlighets- och sekretesslagen* som innebär att sekretess numera gäller i Justitiekanslerns verksamhet med att bevaka statens rätt i internationella skiljeförfaranden. Sekretess gäller för uppgifter i sådan verksamhet om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i skiljeförfaranden försämras om uppgifterna röjs (SFS 2025:121).

Andra ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen* innebär att sekretess numera gäller för uppgifter om hur en väljare har röstat vid val till Sametinget på samma sätt som gäller vid val enligt vallagen. Samtidiga ändringar i *sametingslagen* är av rättelsekaraktär och har återställt den ordning för överklagande av länsstyrelsens beslut om ogiltigförklarande av valsedlar som gällde fram till den 1 augusti 2024. (Se SFS 2025:213–214.)

Ytterligare ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen* syftar till enhetliga och tydliga sekretessregler för uppgifter som Statens haverikommission hämtar in vid undersökningar av olyckor och tillbud (SFS 2025:243).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning* och *brottsdatalagen*. Genom lagändringarna har det införts ett nytt rättsmedel mot utebliven eller långsam handläggning hos tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten). Därigenom uppfyller Sverige fullt ut sina unionsrättsliga åtaganden i detta avseende (SFS 2025:256–257).

Kommunalrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i *kommunallagen* som syftar till ett stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner. Genom lagändringarna har det införts en skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att bl.a. kommunal- och regionråd utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Vidare anges det numera uttryckligen i lagens reglering av den interna kontrollen att den ska förebygga fel och oegentligheter i verksamheten (SFS 2025:374).

Konsumenträtt
Riksdagen har beslutat om en ändring i *konsumentkreditlagen* som innebär en ny modell för beräkning av ränteskillnadsersättning vid förtidsbetalning av bundna bostadslån. Syftet med lagändringen är framför allt att minimera risken för omotiverade skillnader mellan olika låntagare som förtidsbetalar sitt bundna bostadslån och att göra det enklare för låntagarna att planera sin ekonomi och konkurrensutsätta sina bostadslån (SFS 2025:365).

Fastighetsrätt
Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, plan- och bygglagen* och *lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar*. Syftet med lagändringarna är att tydliggöra att kommunala bostadsförmedlingar får förmedla bostäder som reserverats utifrån olika behov och erbjuda förtur utan att det påverkar möjligheten att ta ut köavgift av de sökande. Vidare syftar ändringarna till att skapa bättre förutsättningar för att samordna kommunala bostadsförsörjningsåtgärder och för planeringen av bostadsbyggandet. Lagändringarna innebär bl.a. att de tidigare kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjningen har ersatts av en handlingsplan för bostadsförsörjningen, där kommunerna ska redogöra för behovet av tillskott av bostäder och ta hänsyn till behovet av samordning med andra kommuner både i planeringen och när åtgärder för bostadsförsörjningen vidtas. Därtill har lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar getts ett uttryckligt bostadsförsörjningssyfte. (Se SFS 2025:70–72.)

Andra ändringar i *plan- och bygglagen* syftar till lättnader i byggkraven för studentbostäder. Lagändringarna innebär att det får göras undantag från kraven på tillgänglighet och användbarhet i en byggnad som innehåller studentbostäder. Undantag från kraven gäller för högst 80 procent av antingen det totala antalet studentbostäder i en byggnad eller det antal studentbostäder som tillkommer i en byggnad när en åtgärd vidtas. En studentbostad som omfattas av undantaget ska dock kunna besökas av en person med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Vidare har det införts en definition av termen studentbostad (SFS 2025:519).

Immaterialrätt
Till följd av ändringar i EU:s formskyddsförordning har riksdagen beslutat om ändringar i *mönsterskyddslagen*. Den nya regleringen innebär bl.a. att bestämmelserna om straffansvar i mönsterskyddslagen och om förverkande av egendom i brottsbalken numera inte gäller vid intrång i en EU-formgivning om produkterna endast passerar genom EU utan att släppas ut på den inre marknaden (SFS 2025:307).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Det handlar om nya regler på upphovsrättsområdet som innebär att radio- och tv-företag inkluderas i ersättnings-

ordningen för privatkopiering och ges motsvarande rätt till ersättning som övriga ersättningsberättigade rättighetshavare. Regleringen syftar till att anpassa svensk rätt till en dom från EU-domstolen. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 (SFS 2025:547).

Näringsrätt

Riksdagen har antagit en ny *lag om finansiering av en kapacitetsmekanism för elmarknaden*, som syftar till att det ska finnas en kapacitetsmekanism för elmarknaden i Sverige även efter den 15 mars 2025 när den tidigare effektreserven avskaffades. En kapacitetsmekanism är en åtgärd för att se till att nödvändig resurstillräcklighet uppnås genom ersättning till dem som håller resurser tillgängliga. Enligt den nya lagen ska balansansvariga betala en avgift till Affärsverket svenska kraftnät för att täcka verkets kostnader enligt sådana avtal som verket ingår för att det ska finnas en kapacitetsmekanism (SFS 2025:50).

Det har gjorts ändringar i *spellagen* som innebär att statliga kasinon ska avvecklas. Genom lagändringarna tas spelformen spel på kasino bort från licenstypen statligt spel. Eftersom licens för statligt spel är den enda licensformen som omfattar spel på kasino innebär lagändringarna att ingen aktör kommer att kunna få licens för att tillhandahålla spel på kasino, dvs. i en särskild lokal för kasinospel. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 (SFS 2025:291).

Andra ändringar i bl.a. *spellagen* syftar till att säkerställa att konsumenter får tydlig information om att de genom ett lottköp kan ge stöd till en partipolitisk organisation och till att ta bort omotiverade villkorslättnader för partipolitiska lotterier. Det handlar dels om särskilda informationskrav för licenshavare som tillhandahåller lotterier till förmån för vissa partipolitiska organisationer, dels om att lotterier som tillhandahålls av en licenshavare som själv är eller som ger stöd till vissa partipolitiska organisationer inte ska omfattas av de villkorslättnader i spelregleringen som gäller för andra allmännyttiga lotterier. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 (SFS 2025:767).

Med anledning av EU:s s.k. IPI-förordning har riksdagen beslutat om ändringar i bl.a. *lagen om offentlig upphandling*. Genom lagändringarna har leverantörers rätt till rättsmedel vid upphandlande myndigheters eller enheters felaktiga tillämpning av unionsrättsliga bestämmelser om offentlig upphandling tydliggjorts. Det har också klargjorts att upphandlande myndigheters och enheters tillämpning av IPI-förordningens bestämmelser om upphandling ingår i tillsynsmyndighetens tillsynsområde (SFS 2025:360).

Riksdagen har antagit en ny *lag om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft*. Den nya lagen reglerar de grundläggande förutsättningarna och formerna för statligt stöd till företag för investeringar i nya kärnkraftsreaktorer i Sverige. Stöd får lämnas i form av statliga lån och s.k. dubbelriktade differenskontrakt, dvs. avtal mellan en operatör av en kraftproduktionsanläggning och staten som omfattar både ett minimi-

ersättningsskydd och en gräns för överkompensation. Lagen trädde i kraft den 1 augusti 2025 (SFS 2025:587).

Finansmarknadslagstiftning

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten* som syftar till att Utbetalningsmyndigheten ska kunna utföra sin verksamhet med bl.a. dataanalyser och urval samt granskningar på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Genom samtidiga ändringar i *lagen om konto- och värdefackssystem* har Utbetalningsmyndigheten även fått tillgång till det s.k. konto- och värdefackssystemet för att på ett effektivare sätt kunna hämta in de uppgifter om fysiska eller juridiska personers förhållande till kreditinstitut som myndigheten har rätt att ta del av. (Se SFS 2025:35–36.)

Det har gjorts ändringar i *lagen om värdepappersmarknaden* som främst innebär regellättnader för värdepappersinstitut och som är en följd av ändringar i EU:s förordning och direktiv om marknader för finansiella instrument (Mifir och Mifid II). En av lagändringarna syftar till att komplettera genomförandet av EU:s öppenhetsdirektiv. Huvuddelen av de nya reglerna trädde i kraft den 29 september 2025 (SFS 2025:315–316).

För att modernisera och effektivisera förvaltningen av Första–Fjärde och Sjätte AP-fondernas (buffertfondernas) fondmedel har riksdagen dels gjorts ändringar i bl.a. *lagen om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)*, dels upphävt *lagen om Sjätte AP-fonden*. Genom lagändringarna införlivas Sjätte AP-fonden i buffertfondssystemet genom att fondens verksamhet och tillgångar förs över till Andra AP-fonden, och de tre Stockholmsbaserade buffertfonderna minskas till två fonder genom att Första AP-fondens verksamhet och tillgångar förs över till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 (SFS 2025:376 och 378).

Riksdagen har upphävt *lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter* och gjort en ändring i *lagen om bank- och finansieringsrörelse* som innebär att bara ett svenskt eller utländskt kreditinstitut får driva näringsverksamhet som har till ändamål att lämna eller förmedla krediter till konsumenter. Lagändringarna syftar till att stärka konsumentskyddet, motverka överskuldsättning och skapa en jämnare spelplan för aktörer på konsumentkreditmarknaden (SFS 2025:596 och 599).

För att motverka kriminella nätverks missbruk av betalningssystemet har riksdagen beslutat om ändringar i bl.a. *lagen om betaltjänster* och *lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Lagändringarna innebär att clearingbolag, dvs. de företag som förmedlar betalningar mellan banker, ska övervaka transaktioner, lämna uppgifter om misstänkta transaktioner till banker och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten. Det har också förtydligats att Finansinspektionen ska göra en parallell prövning av den verksamhet som ombud för utländska betaltjänstleverantörer

bedriver i Sverige, vilket inbegriper en lämplighetsprövning. (Se SFS 2025:634 och 636.)

Utrikeshandelsrätt

Med upphävande av en tidigare lag på området har riksdagen antagit en ny *lag om internationella sanktioner* vars huvudsakliga syfte är att genomföra EU:s sanktionsdirektiv. Sanktionsdirektivet syftar i sin tur till att kriminalisera och fastställa påföljder för överträdelser av internationella sanktioner som beslutats av EU. Den nya lagen innebär att straffen för överträdelser av internationella sanktioner har skärpts och att ringa fall av överträdelser av sådana sanktioner har kriminaliserats. Nya brottsbeteckningar i form av sanktionsförseelse, sanktionsbrott, grovt sanktionsbrott och upprepat sanktionsbrott har också införts. Dessutom har försök och medhjälp till vissa sanktionsbrott kriminaliserats. Vidare har det införts en bestämmelse om anmälningsplikt som innebär att vissa myndigheter ska göra en anmälan till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten om det finns anledning att anta att ett brott enligt den nya lagen har begåtts (SFS 2025:327).

Transporträtt och lagstiftning om kommunikation

Riksdagen har antagit en ny *lag om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport*. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport. EU-förordningen trädde i kraft den 1 januari 2025 och innebär bl.a. att ett gränsvärde har införts för den årliga växthusgasintensiteten i de drivmedel som fartygen använder. Den nya lagen anger bl.a. i vilka fall rederier kan bli föremål för en svensk myndighets beslut om att påföra straffavgift enligt EU-förordningen (SFS 2025:95).

Riksdagen har beslutat om ändringar i bl.a. *lagen om infrastrukturavgifter på väg* och *lagen om indelning av tunga fordon i koldioxidklasser*. Lagändringarna är en följd av att bakomliggande EU-regler har ändrats på så sätt att fler tunga fordon ska anses vara utsläppsfria. Genom lagändringarna anges bl.a. vilka fordon som vid tillämpningen av lagarna ska anses vara utsläppsfria (SFS 2025:396–397).

Det har gjorts ändringar i *lagen om hamnskydd*. Lagändringarna innebär att lagens tillämpningsområde har förtydligats och att hamnens gränser i skyddshänseende ska fastställas i en hamnskyddsutredning (SFS 2025:545).

Arbetsrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten* och *lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten*. Lagändringarna syftar till att förbättra förutsättningarna för informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner när det gäller arbetssökande som har behov av utbild-

ning inom den kommunala vuxenutbildningen. En kommun ska vara skyldig att till Arbetsförmedlingen lämna de uppgifter om en arbetssökande som behövs för ett ärende inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Vidare ska Arbetsförmedlingen få behandla personuppgifter för att tillhandahålla den information som behövs inom kommunernas verksamhet som avser den kommunala vuxenutbildningen. Lagändringarna träder i kraft den 1 mars 2026 (SFS 2025:703–704).

Miljörätt samt jordbruk, jakt och fiske

Riksdagen har beslutat om ändringar i *miljöbalken* och *fiskelagen* som handlar om naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden. Genom ändringarna i fiskelagen har det införts ett utvidgat bemyndigande att meddela föreskrifter om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens intressen vid fiske i Natura 2000-områden. Vidare gäller numera miljöbalkens regler om ersättning vid ingripanden av det allmänna vid rådighetsinskränkningar på grund av sådana beslut om föreskrifter som meddelas med stöd av det utvidgade bemyndigandet i fiskelagen (SFS 2025:42–43).

Genom efterföljande ändringar i *fiskelagen* har bemyndigandet i den lagen om att meddela föreskrifter om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens intressen vid fiske utvidgats på så sätt att föreskrifter om förbud mot bottentrålning får meddelas även om de är så ingripande att fisket avsevärt försvåras. Detta gäller om föreskrifterna avser fiske i marina nationalparker, naturreservat, biotopskyddsområden eller Natura 2000-områden (SFS 2025:271).

Andra ändringar i *miljöbalken* och *fiskelagen* syftar till bättre förutsättningar för ett hållbart vattenbruk genom att ett vattenbruks miljöpåverkan enbart ska bedömas enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. Det kommer inte längre att vara straffbart att odla fisk, vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur utan tillstånd. Vidare undantas allt utförande av anläggningar för vattenbruk från kravet på tillstånd för vattenverksamhet. Det införs också ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om miljöhänsyn i vattenbruket. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026 (SFS 2025:765–766).

För att skapa ett tydligare och mer ändamålsenligt strandskydd med bättre förutsättningar för att bygga bostäder samt utveckla och driva företag i strandnära lägen har det gjorts ändringar i *miljöbalken* och *plan- och bygglagen*. Lagändringarna innebär bl.a. att generellt strandskydd inte längre gäller vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag och inte heller vid vatten som anlagts efter införandet av det generella strandskyddet, dvs. den 30 juni 1975. Det är dock möjligt att i enskilda fall införa strandskydd vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag i ett område upp till 100 meter från strandlinjen om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Det har vidare införts lättnader och förtydliganden i undantaget från

strandskyddet för behov inom de areella näringarna, och undantaget omfattar numera även vattenbruk. Det har också införts en ny möjlighet till dispens från strandskyddet för förvärvsverksamhet med begränsad påverkan på strandskyddets syften i områden med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck (SFS 2025:512–514).

I syfte att förbättra och förtydliga genomförandet av det s.k. MKB-direktivet har det gjorts ändringar i *miljöbalken* och ett antal sektorslagar, bl.a. *lagen om kontinentalsockeln* och *väglagen*. Lagändringarna innebär i huvudsak att beslut om betydande miljöpåverkan ska göras tillgängliga för allmänheten, att regeringen har bemyndigats att meddela föreskrifter om när en anmälningspliktig verksamhet tidigast får påbörjas och att det har förtydligats att miljöorganisationer får överklaga vissa beslut. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2025 (SFS 2025:770–772).

Riksdagen har antagit en ny *lag om offentliggörande av information om datacenters energiprestanda* och gjort ändringar i bl.a. *lagen om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen* och *lagen om reduktion av växthusgasutsläpp från vissa fossila drivmedel*. Lagändringarna syftar i huvudsak till att genomföra delar av de ändrade EU-direktiven om förnybar energi och om bränslekvalitet och det omarbetade energieffektivitetsdirektivet samt till att anpassa svensk rätt till EU-förordningen ReFuelEU Aviation. Vissa av lagändringarna genomför de förslag om reduktionsplikten som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2025. Den nya lagen innebär att datacenter ska rapportera in information om bl.a. energianvändning till en europeisk databas. En del av de lagändringar som handlar om hållbarhetskriterier träder i kraft den 1 januari 2026 respektive den 1 januari 2030. (Se SFS 2025:570–571 och 576.)

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård*. Genom lagändringarna har verksamhetstillsyn införts inom djurens hälso- och sjukvård, vilket innebär att tillsynen kan riktas mot den som bedriver verksamhet där djurhälsopersonal är anställd eller på annat sätt är verksam. Det har också införts förbättrade möjligheter för utländska veterinärer att arbeta i Sverige. Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2025 (SFS 2025:284).

Andra ändringar i *lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård* syftar till att komma till rätta med de brister som finns vid inrapportering av djursjukdata. Genom lagändringarna har det införts en utvidgad skyldighet för veterinärer att lämna uppgifter om användning av läkemedel för behandling av djur och om andra åtgärder för behandling av djur till Statens jordbruksverk. Lagändringarna trädde i kraft den 1 oktober 2025 (SFS 2025:697).

Straffrätt

För att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier har riksdagen beslutat om ändringar i bl.a. *brottsbalken* och *offentlighets- och sekretesslagen*. Lagändringarna innebär i huvudsak att det straffrättsliga skyddet för tjänstemän och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner har moderniserats och stärkts. Detta har gjorts bl.a. genom skärpta straffskalor och genom ett nytt brott om förolämpning mot tjänsteman. Vidare har det införts ett uttryckligt stöd för att i vissa fall utelämna beslutsfattarens namn i skriftliga underrättelser om beslut. Dessutom har sekretessen för uppgifter i bl.a. personaladministrativ verksamhet stärkts. Genom lagändringarna har det även införts en ny forumregel för brottmål som innebär att åtal där handlingarna innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska tas upp av Stockholms tingsrätt. Lagändringarna trädde i kraft den 2 juli 2025 (SFS 2025:579 och 581).

Andra ändringar i bl.a. *brottsbalken* handlar om en ny straffrättslig preskriptionslagstiftning. Den nya regleringen innebär i huvudsak att alla brott som har livstids fängelse i straffskalan undantas från preskription och att inte heller utdömda fängelsestraff preskriberas. Vidare har preskriptionstiderna för allvarliga brott förlängts. Dessutom ska preskriptionstiden vid grov fridskränkning och hedersförtryck mot ett barn numera räknas från den dag då målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år (SFS 2025:151).

Ytterligare ändringar i *brottsbalken* syftar till att stärka det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv. Lagändringarna handlar bl.a. om följande. Den som genomför ett samlag eller en annan sexuell handling med ett barn under 18 år och otillbörligt utnyttjar att barnet på grund av t.ex. psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller gärningsmannens auktoritet har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet kan numera dömas för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Brottsbeteckningen köp av sexuell tjänst har ändrats till köp av sexuell handling, och det straffbara området för det brottet och för koppleri har utvidgats till att även omfatta handlingar som utförs på distans, dvs. utan fysisk kontakt. Vidare har kön lagts till i den bestämmelse som gäller straffskärpning vid brott som begås med hatbrottsmotiv. Det har också införts nya kvalifikationsgrunder för brotten grovt bedrägeri och grov olovlig befattning med betalningsverktyg (SFS 2025:586).

Riksdagen har antagit en ny *lag om internationell verkställighet i brottmål* som ersätter en tidigare lag på området och som syftar till att säkerställa att regelverket för överförande av frihetsberövande påföljder, böter och förverkande till och från stater utanför Norden och EU är effektivt och anpassat till Sveriges internationella åtaganden. Den nya lagen innebär en mer enhetlig reglering av när Sverige kan begära och lämna bistånd med verkställighet i brottmål som kan tillämpas även utan en internationell överenskommelse om samarbete mellan Sverige och den

andra staten. De nya reglerna innebär också att möjligheterna att föra över frihetsberövande påföljder från Sverige har utvidgats. En dömd person kan utan samtycke få avtjäna sitt fängelsestraff i en annan stat om han eller hon t.ex. ska utvisas ur Sverige. Kortare fängelsestraff kan överföras utan krav på särskilda skäl. Vidare har det införts ett krav på skyndsam handläggning hos Kriminalvården och domstolarna i frågor om överförande av frihetsberövande påföljder (SFS 2025:520).

Det har gjorts ändringar i bl.a. *lagen om kontaktförbud* som syftar till att fler kontaktförbud ska kunna meddelas och till att stärka den brottspreventiva funktionen. Lagändringarna innebär huvudsakligen följande. Otillbörlig övervakning har införts som en ny grund för kontaktförbud, och kontaktförbud får meddelas för att skydda målsägande och vittnen i en rättsprocess. Andra omständigheter än tidigare brottslighet ska ges större betydelse vid riskbedömningen än tidigare, och det har införts en presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer. Vidare kan nu ett särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas som en förstahandsåtgärd, och både utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kan omfatta större geografiska områden än tidigare. Dessutom har straffen för grovt barnfridsbrott och vissa överträdelser av kontaktförbud skärpts (SFS 2025:561).

Ordning och säkerhet

Riksdagen har antagit en ny *lag om viss personuppgiftsbehandling vid Brottsförebyggande rådet* och gjort ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen*. Det handlar om nya regler om personuppgiftsbehandling och sekretess som syftar till att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) möjlighet att ändamålsenligt hantera den ökade mängd information som följer med vissa nya uppgifter som Brå fått. Uppgifterna är att vara kontaktpunkt för myndigheter och andra som fördelar offentliga medel eller på annat sätt granskar offentligt finansierade verksamheter samt att ge stöd till aktörer som hanterar ärenden där det finns en oro för en skolattack (SFS 2025:31–32).

Det har gjorts ändringar i bl.a. *rättegångsbalken* och *lagen om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område*. Den nya regleringen innebär i huvudsak att brottsbekämpande myndigheter har fått utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpningen i syfte att fler brott ska kunna klaras upp och att fler gärningsmän ska lagföras. Lagändringarna handlar bl.a. om följande. Biometriska underlag får tas upp, registreras och användas vid utredning av brott i större utsträckning än tidigare. Polisens tidigare register över dna-profiler, fingeravtryck och signalement ersätts av nya biometriregister. Vid en förundersökning om viss allvarlig brottslighet får biometriska jämförelser av ansiktsbilder och fingeravtryck av misstänkta gärningsmän göras mot Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier. Vidare tillåts dna-baserad släktforskning under vissa förutsättningar vid mord och grova våldtäktsbrott (SFS 2025:128 och 135).

Riksdagen har antagit en ny *lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna* och gjort ändringar i bl.a. *offentlighets- och sekretesslagen*. Genom den nya regleringen har det införts en skyldighet för ett antal statliga myndigheter samt kommuner, regioner och skolor att både på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till Polismyndigheten och övriga brottsbekämpande myndigheter. Vidare har det införts en utökad möjlighet för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att lämna uppgifter till brottsbekämpningen. Syftet med de nya reglerna är att ge de brottsbekämpande myndigheterna ökad tillgång till information om t.ex. begångna brott, misstänkta brotts upplägg och individer med koppling till kriminalitet och därmed bättre förutsättningar att trycka tillbaka brottsligheten (SFS 2025:170 och 179).

Det har gjorts ändringar i bl.a. *kamerabevakningslagen* som rör utökade möjligheter och ett enklare förfarande vid kamerabevakning i offentlig verksamhet. Lagändringarna innebär i huvudsak att kravet på tillstånd till kamerabevakning har tagits bort för alla aktörer. Dessutom har brottsbekämpande myndigheter fått möjlighet att bedriva kamerabevakning på fler platser än tidigare. Sådana myndigheter har även fått bättre möjligheter att kamerabevaka i brådskande fall. För att göra det möjligt för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen att använda teknik med automatisk igenkänning av registreringsnummer (ANPR-teknik) i hela landet har det också införts ett nytt undantag från kravet på att göra en intresseavvägning vid kamerabevakning (SFS 2025:220).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *ordningslagen* och *lagen om brandfarliga och explosiva varor* som syftar till en ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn i fråga om explosiva varor. Lagändringarna innebär bl.a. att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har fått en samordnande roll för kommunernas tillståndsverksamhet och ett ansvar för tillsyn över den kommunala tillstånds- och tillsynsverksamheten. Vidare har det brottsförebyggande perspektivet i tillståndsprövningen stärkts, och möjligheten att återkalla och ändra tillstånd har utökats. Genom samtidiga ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen* har det införts sekretess i tillsynsärenden för att förhindra att explosiva varor kommer till brottslig användning. Lagändringarna trädde i kraft den 15 juli 2025 (SFS 2025:709–711).

Processrätt

Riksdagen har beslutat om dels fortsatt giltighet av *lagen om hemlig dataavläsning*, dels ändringar i samma lag. Innebörden är att lagen om hemlig dataavläsning, som tidigare gällde till utgången av mars 2025, nu gäller utan tidsbegränsning med bl.a. följande ändringar. Hemlig dataavläsning får användas i fler fall än tidigare i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Reglerna för vilka typer av uppgifter som får hämtas in och för utformningen av ett tillstånd till hemlig dataavläsning har förtydligats. Överskottsinformation som har kommit fram vid hemlig dataavläsning får användas för andra ändamål. Rätts-

säkerheten för den enskilde har stärkts, bl.a. genom förbättrade möjligheter till insyn och tillsyn (SFS 2025:123).

Det har gjorts en ändring i *lagen om allmänna förvaltningsdomstolar.* Lagändringen innebär att förvaltningsrätten är domför med en lagfaren domare ensam i mål om överprövning enligt lagen om upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg, om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsutten rätt. Därmed omfattas prövning av dessa mål numera av samma reglering som övriga upphandlingsmål när det gäller rättens sammansättning. Lagändringen trädde i kraft den 1 augusti 2025 (SFS 2025:670).

Insolvensrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i bl.a. *konkurslagen* som syftar till att modernisera och effektivisera konkursförfarandet. Den nya regleringen innebär bl.a. att tingsrättens roll i förfarandet renodlas och att flera uppgifter flyttas till konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten i konkurser. Efter att tingsrätten har beslutat om konkurs ska den endast hantera frågor som kräver domstolens särskilda kompetens. Konkursförvaltaren tar över uppgiften att besluta att ett bevakningsförfarande ska hållas i konkursen och ansvarar även för att genomföra bevakningsförfarandet och för den inledande prövningen av ett ackordsförslag. Tillsynsmyndigheten tar i de flesta fall över uppgiften att besluta om att fastställa utdelningsförslag och förvaltararvode. Vidare införs det en möjlighet för regeringen att föreskriva vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva konkursärenden och konkursmål. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026 (SFS 2025:796).

Medborgarskaps- och utlänningslagstiftning

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om mottagande av asylsökande m.fl.* och *utlänningslagen* som innebär en ny ordning för asylsökandes boende. Enligt de nya reglerna har asylsökande som huvudregel rätt till ekonomiskt bistånd under asyltiden endast om de bor enbart på den plats på ett asylboende som de har tilldelats. Vidare har Migrationsverket fått möjlighet att undersöka asylsökandes boende- och förvaringsutrymmen på asylboendena i syfte att kontrollera att asylsökanden bor på den tilldelade boendeplatsen. Lagändringarna innebär också att en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad för asylsökande som inte bor på ett asylboende och inte håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress. Dessutom har det införts en lagreglerad skyldighet för asylsökande att delta i samhällsintroduktion (SFS 2025:57–58).

Andra ändringar i *utlänningslagen* syftar till att fler personer som har fått ett beslut om avlägsnande ska återvända till sitt hemland. Lagändringarna innebär bl.a. att ett beslut om avlägsnande ska gälla i fem år från det att utlänningen har lämnat landet, eller längre om det finns ett återreseförbud som löper. Genom lagändringarna har också reg-

lerna för återreseförbud ändrats och systemet med s.k. spårbyte avskaffats (SFS 2025:225).

Ytterligare ändringar i *utlänningslagen* syftar till att upprätthålla ordningen och säkerheten på förvaren. Lagändringarna innebär bl.a. att Migrationsverket har fått utökade möjligheter att använda sig av tvångs- och kontrollåtgärder vid förvaren. Kroppsvisitation får utföras i fler fall och vid en lägre misstankegrad än tidigare, och försändelser får undersökas vid en lägre misstankegrad än tidigare. De förvarstagnas bostadsrum och andra slutna förvaringsställen får undersökas. Migrationsverket får vidare vid behov besluta om att införa allmän inpasseringskontroll. Det har också införts en ny form av besök, s.k. glasrutebesök. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2025 (SFS 2025:793).

Hälsoskyddslagstiftning och lagstiftning om hälso- och sjukvård

Riksdagen har beslutat om en ändring i *smittskyddslagen* som innebär att infektion med marburgvirus (en viral hemorragisk feber) numera anges som en samhällsfarlig sjukdom i bilaga 2 till den lagen (SFS 2025:18).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter*. Lagändringarna bygger på ändringar av EU:s förordningar om medicintekniska produkter och innebär bl.a. att övergångsbestämmelserna har ändrats när det gäller vissa medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik och att den europeiska databasen för medicintekniska produkter (Eudamed) införs gradvis (SFS 2025:286).

Det har gjorts ändringar i *alkohollagen* som innebär en möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker för att förbättra förutsättningarna för lokal besöksnäring. Möjligheten är förenad med ett krav på tillstånd för att bedriva gårdsförsäljning och på att alkoholdryckerna är egentillverkade. Enbart småskaliga oberoende tillverkare får meddelas gårdsförsäljningstillstånd. Vidare får gårdsförsäljning endast ske till konsumenter som deltar i ett kunskapshöjande besöksarrangemang som tillverkaren anordnat. Regleringen är tidsbegränsad till utgången av maj 2031 (SFS 2025:299–300).

Det har gjorts ändringar i *lagen om läkemedelsförmåner m.m.* som innebär ett uppdaterat högkostnadsskydd för läkemedel. Patienterna ska därigenom betala en högre egenavgift inom högkostnadsskyddet än tidigare. Justeringen innebär bl.a. att kostnadstaket för högkostnadsskyddet för läkemedel har höjts, från 2 900 kronor till 3 800 kronor (SFS 2025:578).

Riksdagen har antagit en ny *lag om lustgas* som syftar till att motverka användning av lustgas som berusningsmedel. Den nya regleringen innebär bl.a. att lustgas inte får säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Högst 18 gram lustgas får säljas

eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en privatperson per tillfälle. Vidare får lustgas inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en person som inte har fyllt 18 år. Även införsel av lustgas regleras. Lustgas får inte marknadsföras i strid med de förbud och begränsningar som slås fast i lagen (SFS 2025:621).

Socialrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i *socialförsäkringsbalken*, *lagen om statligt tandvårdsstöd* och *lagen om allmänna förvaltningsdomstolar*. Lagändringarna syftar till bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin genom betalningssäkring inom socialförsäkringen. Innebörden är att Försäkringskassan har getts möjlighet att ansöka om betalningssäkring vid allmän förvaltningsdomstol. Åtgärden får beslutas om det finns en påtaglig risk för att den som är betalningsskyldig drar sig undan skyldigheten och betalningsskyldigheten avser ett betydande belopp. Betalningssäkring verkställs genom att Kronofogdemyndigheten tar den betalningsskyldiges egendom i anspråk till dess att fordran betalas frivilligt eller kan drivas in (SFS 2025:39–41).

Andra ändringar i *socialförsäkringsbalken* handlar om en ny ordning för prövning av ärenden som rör statligt personskadeskydd. Den nya ordningen innebär att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inte längre är skyldiga att göra en skadeprövning i samtliga ärenden som anmäls inom ramen för det statliga personskadeskyddet. Dessa myndigheter ska bara göra en skadeprövning när det behövs för att bestämma ersättning enligt socialförsäkringsbalken. Den myndighet som ansvarar för beslut om ersättning eller handlägger ett rehabiliteringsärende kan dock alltid begära att Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten gör en skadeprövning (SFS 2025:211).

Ytterligare ändringar i *socialförsäkringsbalken* innebär bl.a. att den som har häktats i sin utevaro eller inte har inställt sig för att verkställa en frihetsberövande påföljd vid en kriminalvårdsanstalt eller ett särskilt ungdomshem ska omfattas av socialförsäkringsbalkens bestämmelser om indragen eller minskad ersättning för den som är frihetsberövad (SFS 2025:611).

Riksdagen har antagit en ny *socialtjänstlag* som ersätter den tidigare socialtjänstlagen. Den nya lagen syftar till att skapa en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. Enligt lagens övergripande mål ska socialtjänsten arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig. Socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Kommunens ansvar för planering av insatser har utvidgats till att omfatta hela socialtjänstens verksamhetsområde, och kommunen ska särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser vid planeringen. Vidare ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka brottslighet. För att socialtjänsten ska kunna nå fler på ett enklare sätt och i ett tidigare skede har socialnämnden fått befogenhet att erbjuda vissa insatser utan individuell behovs-

prövning. Därutöver har det införts en uppgiftsskyldighet som innebär att socialnämnden kan begära uppgifter från utförare inom socialtjänsten för bl.a. kvalitetssäkring och uppföljning. För att stärka barns rättigheter har vissa bestämmelser omformulerats i enlighet med Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Dessutom har orosanmälningar om barn gjorts sökbara (SFS 2025:400).

Riksdagen har antagit en ny *lag om fritidskort* och en ny *lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort*. Den nya regleringen innebär bl.a. att det har införts ett statligt stöd i form av fritidskort för barns fritidsaktiviteter. Fritidskortet syftar till att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. E-hälsomyndigheten handlägger ärenden om fritidskort. Lagarna trädde i kraft den 8 september 2025 (SFS 2025:759–760).

Lagstiftning om utbildning

För att öka möjligheterna till förenade anställningar på högskolor har riksdagen beslutat om en ändring i *högskolelagen*. Lagändringen innebär en ny bestämmelse om att regeringen får meddela föreskrifter om att en högskola får besluta att en anställning vid högskolan ska vara förenad med en anställning utanför högskolan (SFS 2025:557).

Det har gjorts ändringar i *skollagen* som bl.a. innebär att bestämmelser om skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte har förts in i ett nytt kapitel i lagen. Huvudmannen ska se till att det på varje förskole- och skolenhet finns en beredskapsplan och ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera en allvarlig våldssituation eller hot om en allvarlig våldssituation. Vidare ska huvudmannen se till att åtgärder vidtas för att obehöriga personer inte ska ges tillträde till förskole- eller skolenhetens område under tid då verksamheten pågår. Regleringen innebär också att rektorn får besluta om undersökning av väskor och andra föremål som elever har med sig till skolan eller till en skolaktivitet utanför skolenheten om det är befogat för att begränsa risken för brott, ordningsstörningar eller kränkningar eller för att upprätthålla säkerheten. Om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av någon som är elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det. Genom en samtidig ändring i *offentlighets- och sekretesslagen* har det införts sekretess för uppgifter som rör de beredskapsplaner för allvarliga vålds- och hotsituationer och det löpande arbete för sådan beredskap som huvudmännen ansvarar för. (Se SFS 2025:625–626.)

Andra ändringar i *skollagen* innebär att grundskolan ska utökas och bli tioårig genom att förskoleklassen upphör som skolform och ersätts av en ny första årskurs i grundskolan. Även den anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan utökas med en ny första årskurs, så att den anpassade grundskolan blir tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026 och

tillämpas första gången i fråga om utbildning och annan verksamhet som bedrivs efter den 30 juni 2028 (SFS 2025:729).

Lisa Gunnfors och Miriam Kantor